

УДК 336.76

В. О. Козлова

аспірант

Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДЕПОЗИТАРНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті досліджено особливості формування та функціонування системи контролю за депозитарною діяльністю в Україні, зроблено класифікацію видів контролю за депозитарними операціями, розглянуто специфіку контролю за операціями із цінними паперами, які існують в електронному форматі. Проаналізовано результати контролю за депозитарними установами, який проводить Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, доведено важливість якісної системи бухгалтерського обліку та аудиту на ринку цінних паперів. Запропоновано алгоритм дій при проведенні контролю за депозитарними операціями.

Ключові слова: депозитарна діяльність, цінні папери, фондовий ринок, контроль, аудит, пруденційний нагляд, аналіз.

I. Вступ

Без добре налагодженої системи організації обліку й контролю будь-яка діяльність, пов'язана зі зберіганням і рухом капіталу, приречена на формування корупційних схем або неефективне функціонування й "гальмування" національної економіки. Не є винятком і діяльність Національної депозитарної системи України, без якої неможливе функціонування українського ринку цінних паперів.

Вагомий внесок у дослідження розвитку національних депозитарних систем зробили такі провідні вчені: Р. Р. Арутюнян [1], А. М. Білоченко [2], Н. С. Кузнєцова [5], О. Ю. Леось [6], С. О. Москвін [7], Д. С. Покришка [10] та ін. Але поза їхньою увагою залишилися питання організації контролю за депозитарною діяльністю та забезпечення фінансової безпеки операцій із цінними паперами, що є негативним фактором практичної складової функціонування фондового ринку.

Основною проблемою організації контролю за депозитарною діяльністю в Україні, а отже, і забезпечення належного рівня фінансової безпеки ринку капіталу є відсутність системного підходу до цього питання. Наявні рекомендації та застосовувані методи контролю мають спеціалізований характер залежно від центрів відповідальності, поставлених цілей і вирішуваних завдань, джерел інформації, зацікавлених учасників. Тому тема нашого дослідження є актуальною в контексті загального розвитку національної депозитарної системи.

II. Постановка завдання

Метою статті є визначення комплексної системи контролю за депозитарними опе-

раціями на ринку цінних паперів для використання в українській практиці.

III. Результати

З метою забезпечення фінансової безпеки учасників фондових операцій, а також для формування й функціонування системи депозитарного обліку Центральний депозитарій здійснює такі повноваження контролю:

- встановлює форму, зміст, строки й порядок надання депозитарними установами та іншими клієнтами інформації про свою діяльність Центральному депозитарію;
- стежить за дотриманням депозитарними установами співвідношення між їх депозитарними активами та правами на цінні папери, зарахованими на рахунки в цінних паперах депонентів (депозитарного балансу);
- зупиняє проведення операцій депозитарною установою певного випуску цінних паперів, щодо якого виявлено порушення депозитарною установою депозитарного балансу;
- дає депозитарній установі розпорядження про усунення порушення депозитарного балансу [8].

Для повноцінного відображення всіх складових контролю за депозитарними операціями з погляду суб'єкта ринку цінних паперів необхідно класифікувати види контролю. Їх може бути визначено відповідно до організаційних принципів контролю, часу проведення перевірки та джерел інформації, що використовували при контролі за депозитарними операціями.

Контроль за депозитарними операціями за організаційними принципами можна поділити на державний контроль (з боку НКЦПФР, НБУ), відомчий контроль (Центральний депозитарій за діяльністю депози-

тарних організацій), аудиторський і пруденційний нагляд.

Залежно від часу проведення контроль за депозитарними операціями варто поділити на:

- 1) попередній контроль – здійснюють до прийняття управлінських рішень і здійснення депозитарних операцій. Його мета – запобігання незаконним діям посадових осіб, незаконним і економічно недоцільним депозитарним операціям, забезпечення раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів учасників ринку цінних паперів;
- 2) поточний (оперативний) контроль передбачає виявлення в процесі депозитарних операцій негативних відхилень у фінансовій діяльності, які при попередньому або наступному контролі можуть бути не розкриті;
- 3) наступний контроль відбувається після здійснення депозитарних операцій на основі даних, зафіксованих у первинних документах, реєстрах бухгалтерського та аналітичного обліку, фінансової звітності. Мета такого контролю – перевірка доцільності депозитарних операцій за певний період, виявлення допущених у роботі недоліків, порушень або зловживань.

Залежно від джерел інформації, що використовували при виконанні контрольних функцій, контроль за депозитарними операціями варто поділити на:

- 1) документальний контроль, який полягає у встановленні вірогідності та законності депозитарних операцій за даними первинних документів, облікових реєстрів і звітності;
- 2) фактичний контроль, при якому кількісний і якісний стан депозитарних операцій установлюють на підставі комплексного аналізу, інвентаризації рахунків і депозитарних розписок, зустрічних перевірок, даних фінансового моніторингу та інших способів перевірки.

Зауважуючи на тому, що депозитарії здійснюють переважно операції з бездокументарними цінними паперами за допомогою проведення певних облікових записів, розглянемо сутність і специфіку контролю електронного документообігу.

Залежно від форми технологічної й фізичної реалізації будь-який документ може бути представлений або в аналоговому, або в електронному варіанті. Вони ніколи не перетинаються, а зміна форми відображення документа може утворюватися тільки на межі середовищ і здійснюється на основі устроїв інтерфейсу перетворення аналогових сигналів у електронні та навпаки. У кожному середовищі діють свої

специфічні закони, поширювати які за межі середовища некоректно.

Аналізуючи історію розвитку депозитарної діяльності, варто зазначити, що прискорення всіх форм фінансових відносин у сучасному світі вимагає перегляду певних положень і традицій, пов'язаних із технічним оформленням проведених депозитарних операцій. В умовах збільшення частки фінансових і розрахункових операцій, здійснюваних за допомогою електронних засобів зв'язку, а також удосконалення відповідних прикладних програмних комплексів усе більша кількість офіційних аналогових документів на фондових ринках починає обертатися в бездокументарному форматі.

Теоретичним дослідженням у галузі організації електронного документообігу й адаптації інформації, відображеної на аналогових носіях, до електронного формату присвячено праці В. А. Гадасина [3], В. А. Конявського [4], Н. С. Кузнецової [5] та ін. Аналіз електронних інформаційних потоків, які виникають на фондовій біржі України, регулярно здійснюють на офіційному сайті Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР) [9].

Специфіка електронного документа, його відмінність від традиційного (паперового) аналогового документа має якісний системний характер, зумовлений принциповими особливостями середовища існування документів. Різноманіття сутності та змісту документованої інформації апріорно допускає тільки загальну регламентацію її конкретного відображення у вигляді змісту документа. Це порівняно нечіткі вимоги, тому їх виконання на прийнятному рівні можливе тільки людиною. У зв'язку з цим при створенні електронного документа доводиться спочатку формувати зміст документа в аналоговому середовищі, а потім відобразити його у складі електронного документа, використовуючи інтерфейс між середовищами [3].

Для вузькоспеціалізованих документів з умовно постійним утримуванням (наприклад, при здійсненні депозитарної діяльності) вимоги до втримування можуть бути сформульовані точно, що відразу зумовлює можливість їх виконання в межах електронного середовища. У загальному випадку атрибути такого електронного документа повинні передбачати:

- можливість індикації цілісності документа;
- доступність змісту документа суб'єктам/об'єктам сектору дієвості;
- неприступність змісту документа суб'єктам/об'єктам інших, апріорно заданих секторів дієвості (конфіденційність);
- можливість аутентифікації автора й/або відправника документа;

- можливість аутентифікації одержувача та/або адресата документа;
- можливість аутентифікації маршруту (проміжних пунктів) проходження документа від відправника до одержувача.

Оформлення електронного документа повинне передбачати, відповідно до вимог сектору дієвості, і можливість аутентифікації проміжних інстанцій передачі та обробки документа між автором і адресатом. Так, В. А. Конявський пропонує вирішення проблеми аутентифікації маршруту електронного документа шляхом уведення до складу атрибутів документа відповідної до ідентифікуючої інформації так званих “трейлерів безпеки” [4].

Для повноцінного функціонування документа в електронному середовищі, крім формування відповідних техніко-програмних характеристик обігу, необхідно тверде регулювання законодавчих і нормативних параметрів. Правові норми у сфері електронної взаємодії повинні регулювати суспільні відносини між суб'єктами, причетними до обміну електронними документами. До них належать не тільки безпосередні учасники інформаційного обміну, а й усі суб'єкти-посередники, що мають можливість впливу на технологічну реалізацію електронного документообігу.

Документ завжди має двоїсту природу, зумовлену тим, що його представляють як відповідну інформацію, і тим, що він існує як річ, предмет – щось, на чому ця інформація “закріплена”.

Предметний аспект електронного документа явно домінує над інформаційним, тому що в технологічному плані електронний документ є складним виробом. Правові норми у сфері електронної взаємодії повинні регулювати суспільні відносини між суб'єктами, причетними до обміну електронними документами. Тоді й правовідносини суб'єктів, що взаємодіють за допомогою електронних документів, доцільно розглядати в межах речового права [3]. Речове право – суб'єктивне цивільне право, об'єктом якого є річ. Особа, що володіє речовим правом, здійснює його самостійно, без сприяння інших (зобов'язаних) осіб. Власник речі володіє, користується й розпоряджається нею на свій розсуд у межах, установлених законом.

У процесі електронного документообігу взаємодія відбувається за такою схемою: автор – відправник – виконавець – одержувач/користувач. До складу ланцюга взаємодії можуть входити кілька елементарних ланцюгів “відправник – виконавець – одержувач”. У правовому змісті в процесі взаємодії відбувається відчуження (повністю або частково) прав володіння та/або користування електронним документом як річчю від коли-

шнього суб'єкта-власника до нового суб'єкта-власника або суб'єкта-користувача.

Створений суб'єктом-автором електронний документ є його власністю. Власник несе відповідальність у межах закону за зміст документа. Власник-відправник відповідає за характеристики електронного документа перед власником-одержувачем. Користувач не має права на володіння документом, а отже, не має права впливати на документ.

Таким чином, у правовому полі електронний документ (бездокументарні цінні папери) у процесі технологічної реалізації електронної взаємодії можна розглядати як об'єкт цивільних прав.

Що стосується форм і принципів організації контролю за депозитарними операціями, то варто зазначити, що в межах реалізації принципу контролю прозорості процесів функціонування та розвитку фондового ринку України, забезпечення постійного нагляду за діяльністю учасників фондового ринку на підставі наданої інформації, своєчасного виявлення негативних тенденцій, які можуть призвести до кризових явищ або до зменшення ефективності функціонування фондового ринку України, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку протягом останнього часу продовжує розвиток Системи моніторингу фондового ринку (СМФР) шляхом впровадження її складових, що передбачено Концепцією модернізації СМФР.

Протягом 2014 р. Комісія продовжила роботу, пов'язану з удосконаленням Вимог до програмних продуктів, які використовують на фондовому ринку, та програмного забезпечення автоматизованих інформаційних і інформаційно-телекомунікаційних систем, призначених для здійснення професійної діяльності на фондовому ринку, депозитарної діяльності Центрального депозитарію цінних паперів. Так, у 2014 р. завершився етап переведення всіх учасників фондового ринку до подачі в Комісію адміністративних даних та інформації, зокрема емітентів цінних паперів як електронних документів, що запровадило єдине електронне середовище учасників фондового ринку.

Особливу увагу НКЦПФР приділяє розвитку та запровадженню елементів системи електронного документообігу з можливістю застосування електронного цифрового підпису на ринку цінних паперів в Україні. Наразі для забезпечення участі в системі електронного документообігу пропонують вибір програмного забезпечення та можливість застосування електронного цифрового підпису від різних акредитованих центрів сертифікації ключів.

Упродовж 2014 р. Комісія успішно прийняла та перевірила 123 571 електронний документ учасників фондового ринку із засто-

суванням системи електронного документо-обігу НКЦПФР, з них адміністративних даних та інформації (у тому числі повторно поданих) від:

- центрального депозитарію – 640;
- осіб, які проводять клірингову діяльність, – 510;
- депозитарних установ – 39 299;
- емітентів цінних паперів – 17 770;
- інститутів спільного інвестування – 28 741;
- компаній з управління активами – 4 307;
- недержавних пенсійних фондів – 1 067;
- організаторів торгівлі – 4 311;
- рейтингових агентств – 92;
- торговців цінними паперами – 26 663;
- управителів іпотечним покриттям – 34.

Протягом 2014 р. Комісія продовжила роботу над упровадженням відкритого формату передачі даних у електронному вигляді між НКЦПФР та суб'єктами інформаційної взаємодії на основі специфікації Xtensible Markup Language (XML) і розробила низку документів нормативно-технічного характеру (наказів), які встановлюють вимоги до складання адміністративних даних (інформації) в електронному вигляді учасниками ринку цінних паперів за кожним видом у форматі XML.

Зазначимо, що в Комісії функціонує автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, яка забезпечує НКЦПФР і територіальним органам доступ до єдиного інформаційного середовища, єдиної системи інформаційних ресурсів, внутрішнього інформаційно-аналітичного порталу НКЦПФР. Функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи дає можливість оперативно здійснювати моніторинг, контроль і обмін інформацією між підрозділами Комісії щодо правопорушень на фондовому ринку та стану його розвитку.

Активне використання інформаційних технологій забезпечує відкритість державної влади та надає можливість громадського контролю за діяльністю НКЦПФР і Центрального депозитарію, сприяє наданню в режимі реального часу послуг, які підвищують рівень доступу всіх громадян до інформації регуляторів фондового ринку [9].

Що ж стосується інформаційної та фінансової безпеки безпосередньо депозитарних установ, то ризик тут фактично мінімальний, оскільки для охорони інформації діють спеціальні правила ведення депозитарного обліку. До того ж усе програмне забезпечення працює тільки у внутрішній мережі, що виключає можливість злому. Якщо й відбуваються несанкціоновані зміни за клієнтськими рахунками (наприклад, списання акцій), то найчастіше це трапляється через збій програмного забезпечення або помилку персоналу. У таких випадках депозитарій відшкодовує клієнтові його втрати шляхом

покупки акцій на відкритому ринку за рахунок власних коштів. Збитки депозитарію в цьому випадку можуть бути відшкодовані за рахунок страхового покриття за договором страхування його професійної відповідальності.

У світлі євроінтеграційних процесів в Україні пріоритетними стають заходи щодо створення ефективною та надійною системи обліку, контролю та аудиту відповідно до міжнародних стандартів, враховуючи практики Європейського Союзу. Одним із таких заходів реформування національної системи обліку та контролю є процес упорядкування складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Згідно з Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", публічні акціонерні товариства, банки, страховики складають фінансову звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) з 2012 р., а професійні учасники фондового ринку – з 2013 р. Кампанії з управління активами, у свою чергу, розпочали розкривати інформацію про свою діяльність за МСФЗ з 01.01.2015 р.

Складання фінансової звітності за МСФЗ дасть змогу керівникам, бухгалтерам і аудиторам суттєво покращити якість контролю інформації, яку розкривають на ринку цінних паперів, а також зробить її більш прозорою та зрозумілою для інвесторів. Це дасть змогу усунути економічні та торговельні бар'єри, активізувати надходження іноземних інвестицій, вийти на світові ринки капіталу, сформувати конкурентоспроможне ринкове середовище.

З метою розробки та здійснення комплексних заходів із питань бухгалтерського обліку, аудиту та внутрішнього контролю в системі корпоративних відносин, а також створення передумов для впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на фондовому ринку України створено Консультаційну раду з бухгалтерського обліку та аудиту на ринку цінних паперів при НКЦПФР. У межах її компетенції протягом 2014 р. розглянуто низку питань щодо сучасного стану та напрямів подальшого розвитку бухгалтерського обліку на ринку цінних паперів у контексті міжнародних тенденцій гармонізації фінансової звітності, приведення нормативно-правових актів Комісії у відповідність до вимог Директиви Європейського Союзу тощо.

До повноважень НКЦПФР входить ведення Реєстру аудиторських фірм, які можуть проводити аудиторські перевірки професійних учасників ринку цінних паперів, що здійснюють відповідно до рішення Комісії "Про затвердження Порядку ведення реєстру аудиторських фірм, які можуть проводити аудиторські перевірки професійних учасни-

ків ринку цінних паперів” від 25.10.2012 р. № 1519, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 28.12.2012 р. за № 2213/22525. Цей реєстр є відкритим і розміщений на офіційному сайті НКЦПФР.

Якщо говорити про статистичні дані, то загальна кількість аудиторських фірм, які можуть проводити аудиторські перевірки професійних учасників ринку цінних паперів, на кінець 2014 р. становила 172. Так, регулятором було видано 50 свідоцтв щодо внесення до реєстру аудиторських фірм, які можуть проводити аудиторські перевірки професійних учасників ринку цінних паперів. Крім того, виключено з реєстру 56 аудиторських фірм, із яких вісім – за порушення вимог нормативно-правових актів НКЦПФР, що регулюють діяльність аудиторських фірм на ринку цінних паперів.

У 2014 р. тривала діяльність із внутрішнього аудиту в Комісії, що була спрямована на вдосконалення внутрішнього контролю, якості надання адміністративних послуг, виконання інших функцій. З цією метою проведено дев'ять внутрішніх аудитів, у тому числі аудит відповідності стосовно оцінювання діяльності Комісії щодо дотримання актів законодавства, планів і процедур під час надання адміністративних послуг, а саме ліцензування професійної діяльності на фондовому ринку – депозитарної діяльності зберігача цінних паперів.

Також із боку НКЦПФР продовжувалася активна діяльність щодо впровадження пруденційного та консолідованого нагляду на ринку цінних паперів, зокрема проводили роботу з удосконалення методологічної бази пруденційного нагляду за професійними учасниками фондового ринку, зокрема за депозитарними установами.

З метою встановлення єдиної системи нагляду за дотриманням професійними учасниками фондового ринку пруденційних нормативів для виявлення проблем у їх фінансовому стані на ранніх стадіях формування у 2014 р. рішенням Комісії від 03.06.2014 р. № 731 було затверджене Положення про систему нагляду за дотриманням професійними учасниками фондового ринку пруденційних нормативів у їх діяльності, яке визначило порядок здійснення регулятором нагляду за дотриманням професійними учасниками фондового ринку у своїй діяльності вимог щодо пруденційних нормативів, встановлених нормативно-правовими актами Комісії, а також заходи реагування з боку регулятора в разі недотримання зазначених вимог.

У 2014 р. проведено аналіз дотримання пруденційних нормативів професійними учасниками фондового ринку: торговцями цінними паперами, депозитарними установами, особами, які провадять клірингову діяльність, компаніями з управління актива-

ми та Центральним депозитарієм. Варто зазначити, що протягом 2014 р. спостерігали тенденцію до покращення значень пруденційних показників у всіх учасників ринку цінних паперів, до яких висували відповідні вимоги.

Протягом того року депозитарні установи дотримувалися вимог, установлених до коєфіцієнтів фінансування та платоспроможності. Водночас деякі депозитарні установи мали недостатній регулятивний капітал. Але все ж таки кількість депозитарних установ, що не дотрималися вимог до регулятивного капіталу, знизилася з початку року на 6,7%.

У 2014 р. Комісія здійснювала аналіз дотримання пруденційних нормативів Центральним депозитарієм цінних паперів. Так, протягом 2014 р. регулятивний капітал і норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу Центрального депозитарію відповідали встановленим нормативним значенням.

Тоді державний контроль було зосереджено на забезпеченні дотримання окремими учасниками ринку цінних паперів правил і норм роботи на ньому, запобіганні порушень прав акціонерів. Так, упродовж 2014 р. Комісія, виконуючи функцію контролю на ринку цінних паперів, провела 157 перевірок щодо дотримання вимог законодавства професійними учасниками ринку цінних паперів, з них 85 перевірок проведено позапланово (56% за власною ініціативою). За результатами перевірок виявлено 244 правопорушення, найбільш розповсюдженими серед яких були порушення ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) за видами.

Загалом протягом цього року відбулося зменшення перевірок професійних учасників фондового ринку у зв'язку зі змінами в законодавстві. Водночас зросла кількість звернень фізичних, юридичних осіб, правоохоронних та інших державних органів у зв'язку з порушеннями учасниками фондового ринку прав інвесторів як резидентів, так і нерезидентів.

Важливим напрямом роботи регулятора протягом 2014 р. було виявлення акціонерних товариств, які не привели свою діяльність у відповідність до вимог Закону України “Про акціонерні товариства” та не виконали вимог законодавства щодо подання регулярної річної інформації. За результатами проведеної роботи Комісією у відношенні 1096 емітентів прийнято рішення щодо зупинення внесення змін до системи депозитарного обліку цінних паперів на строк до усунення порушень.

Іншим пріоритетним напрямом діяльності Комісії є питання вдосконалення Національної системи запобігання та протидії легалі-

зації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом. Особливу увагу було приділено вдосконаленню регуляторної бази у сфері фінансового моніторингу та підвищенню ефективності державного контролю за дотриманням законодавства в цій сфері.

Саме контроль за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу на ринку цінних паперів, який включає в себе проведення перевірок, у тому числі безвиїзних, та застосування санкцій у разі виявлення порушень, є одним із найефективніших заходів протидії відмиванню або легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Так, у 2014 р. Комісія провела 70 перевірок суб'єктів первинного фінансового моніторингу – професійних учасників ринку цінних паперів, із яких 49 – позапланових і 21 – планову. За результатами перевірок дев'яти суб'єктів первинного фінансового моніторингу складено акти про відсутність за місцезнаходженням, зазначеним у Єдиному дер-

жавному реєстрі юридичних і фізичних осіб – підприємців і ліцензіях, стосовно одного суб'єкта первинного фінансового моніторингу складено акт про відмову в проведенні перевірок.

Аналізуючи ці дані, не можна стверджувати, що той чи інший вид контролю є основним під час проведення перевірок депозитарних операцій. Тільки сукупність усіх видів контролю та їх доповнюваність можуть дати достатній управлінський і економічний ефект.

Незважаючи на збільшення обсягів депозитарних операцій, здійснюваних на ринку цінних паперів України, методичні прийоми та принципи контролю цього питання розроблено не повною мірою – вони мають фрагментарний характер. Для вироблення системного підходу до процесу проведення контролю за депозитарною діяльністю необхідно строго структурувати етапи й визначити основні напрями перевірки залежно від типу депозитарної операції (рис. 1).

Рис. 1. Послідовність проведення контролю за депозитарними операціями

Проаналізувавши загальні принципи, особливості й форми контролю за депозитарною діяльністю, варто зазначити, що метою контролю за депозитарними операціями є комплексне дослідження вірогідності, законності та ефективності формальних і фактичних факторів, що визначають депозитарну діяльність суб'єкта ринку цінних паперів.

Під час здійснення значної кількості депозитарних операцій з тими самими контрагентами доцільно робити звірення відповідних інформаційних даних. Проведення зустрічної

перевірки дає можливість виявити помилки в обліку як у емітента, так і в депозитарній установі. Правильність обліку й вірогідність інформації з депозитарної діяльності доцільно підтверджувати актом звірення.

IV. Висновки

Аналіз матеріалу статті дає змогу зробити висновок про необхідність уведення єдиної методики контролю за депозитарними операціями для стандартизації підсумкових даних за матеріалами цих перевірок.

Сукупність розглянутих контрольних заходів у сфері депозитарної діяльності на макро- й мікрорівнях дасть змогу поліпшити стан розрахункової дисципліни між суб'єктами ринку цінних паперів України та, як наслідок, дасть можливість повніше використовувати всі ринкові механізми для розвитку фондового ринку, підвищення інвестиційної привабливості національного ринку капіталу й рівня фінансової безпеки держави.

Список використаної літератури

1. Арутюнян Р. Р. Сучасні проблеми реформування депозитарної системи України / Р. Р. Арутюнян, С. С. Арутюнян, О. В. Ітигіна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 4 (47). – С. 9–15.
2. Білоченко А. М. Перспективи розвитку депозитарної системи в Україні та можливості використання досвіду республіки Польща / А. М. Білоченко // Фінанси України. – 2007. – № 2. – С. 69–76.
3. Гадасин В. А. От документа – к электронному документу. Системные основы / В. А. Гадасин, В. А. Конявский. – Москва : ВНИИПВТИ, 2001. – 128 с.
4. Конявский В. А. Управление защитой информации на базе СЗИ НСД “Аккорд” / В. А. Конявский. – Москва : Радио и связь, 1999. – 325 с.
5. Кузнєцова Н. С., Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування : навч.-метод. посіб. / Н. С. Кузнєцова, І. Р. Назарчук. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 237 с.
6. Леось О. Ю. Вивчення існуючих проблем депозитарної системи України в аспекті відсутності єдиного центрального депозитарію / О. Ю. Леось, М. Б. Міхельсон // Інвестиції: 54 практика та досвід. – 2012. – № 4. – С. 54–58.
7. Москвін С. О. Депозитарна діяльність : навч. посіб. / О. С. Москвін, В. В. Посполітак, С. Г. Хоружий. – Київ : АДС УМКЦентр, 2010. – С. 20–23.
8. Офіційний сайт Національного депозитарію України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csd.ua>.
9. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.
10. Покришка Д. Депозитарна система в Україні: проблеми та перспективи розвитку / Д. Покришка, О. Собкевич, М. Скиба // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 5–6. – С. 21–32.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2015.

Козлова В. А. Организация контроля депозитарной деятельности как составляющая системы финансовой безопасности государства

В статье исследованы особенности формирования и функционирования системы контроля депозитарной деятельности в Украине, дана классификация видов контроля депозитарных операций, рассмотрена специфика контроля операций с электронными ценными бумагами. Проанализированы результаты контроля депозитарных учреждений, который проводит Национальная комиссия по ценным бумагам и фондовому рынку, доказана важность существования качественной системы бухгалтерского учета и аудита на рынке ценных бумаг. Предложен алгоритм действий при проведении контроля депозитарных операций.

Ключевые слова: депозитарная деятельность, ценные бумаги, фондовый рынок, контроль, аудит, пруденционный надзор, анализ.

Kozlova V. Organization of Control of Depository Activity as Constituent of the System of Financial Safety of the State

In the article the features of forming and functioning of the checking of depository activity system are investigational in Ukraine. It is indicated that by the basic problem of organization of control of depository activity in Ukraine, and, consequently, and providing of the proper financial strength of capital market security, there is absence of approach of the systems to this question.

Present recommendations and applied methods of control carry the specialized character, depending on the centers of responsibility, put aims and tasks. It is indicated that the Central depository carries out such plenary powers of control: sets a form, maintenance, terms and order of grant depository establishments and other clients of information, about the activity the Central depository; in relation to the observance of betweenness depository establishments by their depository assets and rights on securities, reckoned on accounts in securities of depositors (depository balance); stops with the leadthrough of operations depository establishment of certain issue of securities. It is done classification of types of control of depository operations previous, current (operative) and following. It is considered specific of control of the security-related operations which exist in an electronic format.

The results of control of depository establishments, which conducts the National commission on securities and to the fund market, are analysed, importance of the high-quality system of record-keeping and audit is well-proven at the market of equities. The algorithm of actions is offered, during the leadthrough of control of depository operations. Aggregate of the control measures considered in the article in the field of depository activity will allow considerably to improve the state of calculation discipline between the sub"ektami market of equities of Ukraine and, as a result, will enable more complete use of all market mechanisms for fund market, increase of investment attractiveness of national capital market, development increase of financial strength of the state security.

Key words: depository activity, securities, fund market, control, audit, prudenciyniy supervision, analysis.